

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI KAFEDRASI.

O‘zbekiston Respublikasi

Prezidentining 2025-yil 30-apreldagi

PQ–153-son qaroriga muvofiq, har yili

noyabr oyi mamlakatimizda

“Kibermadaniyatni yuksaltirish oyligi”

sifatida e’lon qilingan.

<https://lex.uz/uz/docs/-7511145>

Axborot texnologiyalari

kafedrasi o‘qituvchilar:

Ma’ruzachi: Jo‘rayev

Sirojbek O‘rol o‘g‘li

Reja:

- 1). Kibermadaniyat tushunchasi.
- 2). Kiberxuquq, kiberjinoyatchilik
- 3). Phishing (soxta xabarlar)
Brauzerlar va Elektron pochta da
himoyalani sh.
- 4). Telegram kanal, WhatsApp,
Instagram... kiberxavfsizlik
choralari.
- 5). Parol yaratish va boshqarish.

CYBER SECURITY

Kibermadaniyat — bu internet va raqamli texnologiyalardan madaniyatli, axloqli, xavfsiz, mas'uliyatli va qonunlarga rioya qilgan holda foydalanish qoidalari majmuasidir.

CYBER SECURITY

Kibermadaniyat

Kibermadaniyat quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Kiberxavfsizlik qoidalariga rioya qilish
(parol, ma'lumotlar himoyasi)

Onlayn etikaga amal qilish (odoblilik, hurmatli munosabat)

Raqamli izni to'g'ri boshqarish;

Feyk xabarlarni ajrata bilish;

Ijtimoiy tarmoqlardan mas'uliyat bilan foydalanish;

Kiberjinoyatchilikdan ehtiyot bo'lish.

Kiberxavfsizlik deganda insonlar, tizimlar va ma'lumotlarni kiberhujumlardan himoya qilish tushuniladi.

Bu maqsadga erishish uchun turli texnologiyalar, jarayonlar va siyosatlardan foydalaniladi. Katta korxonalar uchun kiberxavfsizlik umumiy xavf-xatarlarni boshqarish strategiyasining muhim qismidir.

Joriy yilda O‘zbekistonliklarning kartalaridan
50 mln \$ o‘g‘irlangan.

O‘zbekistonliklarning bank kartalaridan kamida
603 milliard so‘m (50 million dollar) o‘g‘irlagan
va mazkur holat bo‘yicha 58 mingdan ortiq
jinoyat ishi qo‘zg‘atilgan.

**Hakerlik hujumlari asosan xorijiy
davlatlardan turib amalga oshirilgan.**

Shu sababli barcha O‘zbekiston fuqarolaridan
o‘ta hushyor bo‘lish va *shubhali havolalarni
bosmaslik tavsiya etiladi.*

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

KONSTITUTSIYASI

31-modda. Har bir inson shaxsiy hayotining daxlsizligi, **shaxsiy va oilaviy sirga ega bo‘lish**, o‘z sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish huquqiga ega. Har kim **yo‘zishmalari, telefon orqali so‘zlashuvlari, pochta, elektron va boshqa xabarlari sir saqlanishi huquqiga ega.**

Ushbu huquqning cheklanishiga faqat qonunga muvofiq va sudning qaroriga asosan yo‘l qo‘yiladi.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

KONSTITUTSIYASI

33-modda. Har kim fikrlash, soʻz va eʼtiqod erkinligi huquqiga ega. Har kim istalgan **axborotni izlash, olish va tarqatish huquqiga ega.** Davlat Internet jahon axborot tarmogʻidan foydalanishni taʼminlash uchun shart sharoitlar yaratadi. **Axborotni izlash, OLISH VA TARQATISHGA BOʻLGAN HUQUQNI CHEKlashga** faqat qonunga muvofiq hamda faqat konstitutsiyaviy tuzumni, aholining sogʻligʻini, ijtimoiy axloqni, boshqa shaxslarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, jamoat xavfsizligini hamda jamoat tartibini taʼminlash, **shuningdek davlat sirlari yoki qonun bilan qoʻriqlanadigan boshqa sir oshkor etilishining oldini olish maqsadida zarur boʻlgan doirada yoʻl qoʻyiladi.**

*Telegram, instagram yoki boshqa ijtimoiy tarmoqda bir kishini haqorat qilsa sizga ancha qimmatga tushishi mumkin aslida, **agar u inson sizni sudga bersa:***

Mamuriy javobgarlik kodeksining 41-moddasiga asosan **Haqorat qilish**, ya'ni shaxsning sha'ni va qadr-qimmatini qasddan kamsitish

-eng kam ish haqining **“yigirma baravaridan qirq baravarigacha”** miqdorda jarima solishga sabab bo‘ladi.

2024-yil 19-yanvar kuni Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan imzolangan [O‘RQ-899-sonli] qonun bilan bir qator kodekslarga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritildi.

Jumladan, **Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi** kodeksga kiritilgan qo‘shimchaga ko‘ra, **Kripto-aktivlarni qonunga xilof ravishda olish**, o‘tkazish yoki *ayirboshlash*, litsenziya olmasdan kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi xizmatlar provayderlari faoliyatini amalga oshirish,

Anonim kripto-aktivlar mayningi bilan shug‘ullanish, kripto-aktivlarni hamda huquqbuzarlik sodir etish qurollarini musodara qilib, **mansabdor shaxslarga BHMning 30 baravaridan 40 baravarigacha** miqdorda jarima solishga sabab bo‘ladi.

BHMning 100 baravarigacha miqdorda jarima;

2 yildan 3 yilgacha axloq tuzatish ishlari;

1 yilgacha ozodlikni cheklash;

1 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish.

Phishing – soxta e-mail yoki sayt orqali parolni olish;

Muammolarni aldab, u yerdan parollar yoki boshqa ma'lumotlarni oladi.

Maqsad: foydali ma'lumotlarni o'g'irlash yoki pul talab qilish.

Usul: Yolg'on elektron pochta xabarlarini, web-saytlar yoki xabarlar yuboriladi.

Misol: Bank yoki ijtimoiy tarmoq nomidan kelgan soxta xabarlar.

Taniqli korporativ brendidan foydalanishga asoslangan firibgarlik.

Firibgarlikning mazkur ko‘rinishida taniqli yoki yirik kompaniyalar nomidan foydalanuvchiga xabarlar yuboriladi. Bunda xabarlarda kompaniya tomonidan o‘tkazilgan biror tanlovda g‘alaba qozonilganligi haqidagi tabriklar bo‘lishi mumkin.

Unda shuningdek, zudlik bilan qayd yozuvi ma’lumotlari va parolni o‘zgartirish kerakligi so‘raladi.

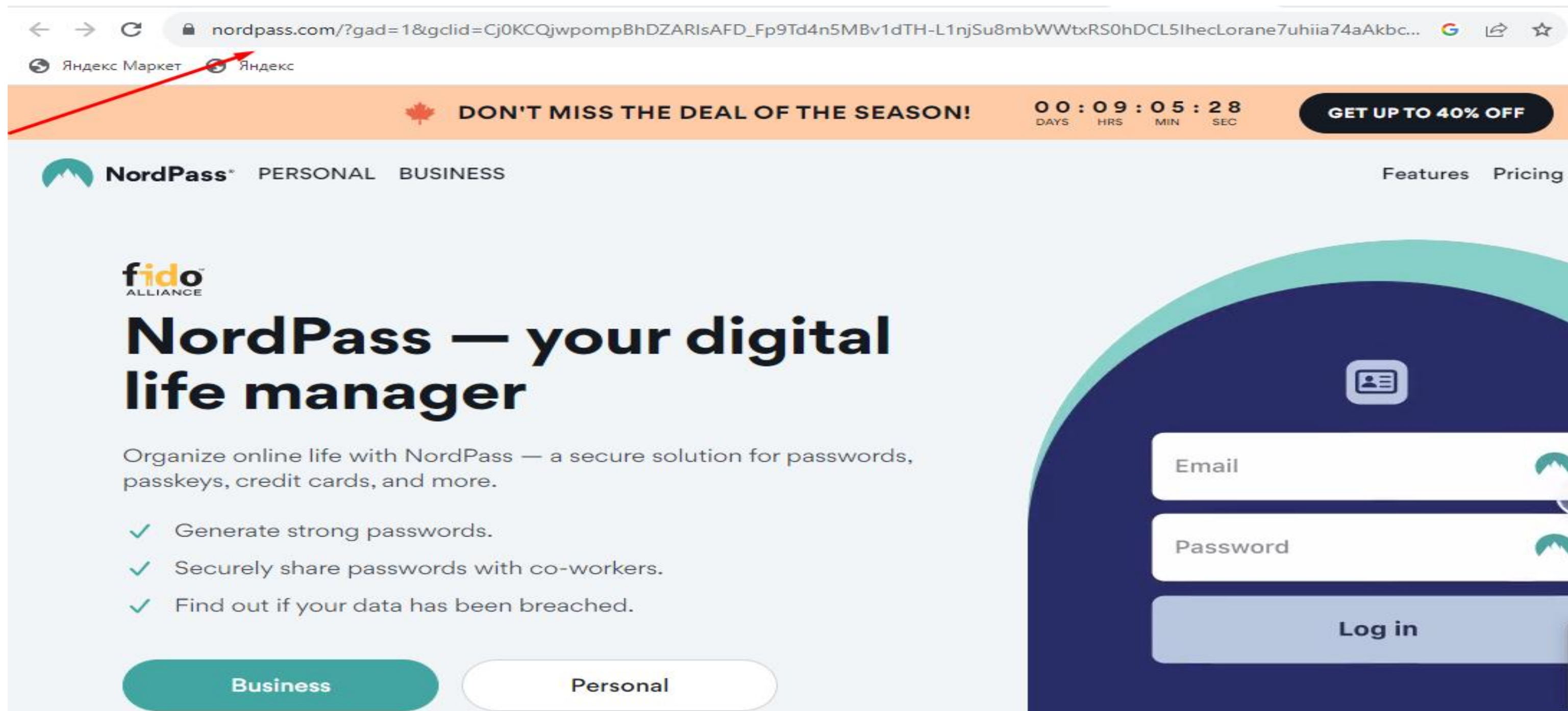

Mavjud bo‘lmagan havola. Fishing hujumining mazkur turida biror veb saytga o‘xshash bo‘lgan veb saytga murojaat amalga oshirilishiga jalb qilinadi. Masalan, www.PayPal.com manzili www.PayPai.com manzili sifatida yuborish mumkin. Bu holda kamdan-kam holda foydalanuvchilar “l” harfini o‘riniga “i” harfi borligiga e’tibor berishadi.

Havolaga murojat qilinganda esa www.PayPai.com veb saytga o‘xshash, biroq soxta veb saytga tashrif buyuriladi va talab **kiritilgan to‘lov kartasi ma’lumotlari kiritiladi.**

Nordpass.com saytida parolingizni qanchalik murakkab darajada ekanligini aniqlashingiz mumkin.

The screenshot shows the NordPass website interface. At the top, there is a navigation bar with the NordPass logo, links for 'PERSONAL' and 'BUSINESS', and links for 'Features' and 'Pricing'. A promotional banner at the top right says 'DON'T MISS THE DEAL OF THE SEASON!' with a countdown timer showing '00:09:05:28' and a button that says 'GET UP TO 40% OFF'. Below the banner, the main heading reads 'NordPass — your digital life manager' with the FIDO Alliance logo. A subheading states: 'Organize online life with NordPass — a secure solution for passwords, passkeys, credit cards, and more.' Below this, there are three bullet points with checkmarks: 'Generate strong passwords.', 'Securely share passwords with co-workers.', and 'Find out if your data has been breached.' At the bottom left, there are two buttons: 'Business' (highlighted in teal) and 'Personal' (white with a teal border). On the right side, there is a large dark blue curved shape containing a login form with fields for 'Email' and 'Password', and a 'Log in' button. A red arrow points from the text 'Nordpass.com' in the first block to the address bar of the browser in the screenshot.

Browser address bar: nordpass.com/?gad=1&gclid=Cj0KCQjwpompBhDZARIsAFD_Fp9Td4n5MBv1dTH-L1njSu8mbWWtxRS0hDCL5IhecLorane7uhiia74aAkbc...

Navigation: NordPass* PERSONAL BUSINESS Features Pricing

Header: DON'T MISS THE DEAL OF THE SEASON! 00:09:05:28 GET UP TO 40% OFF

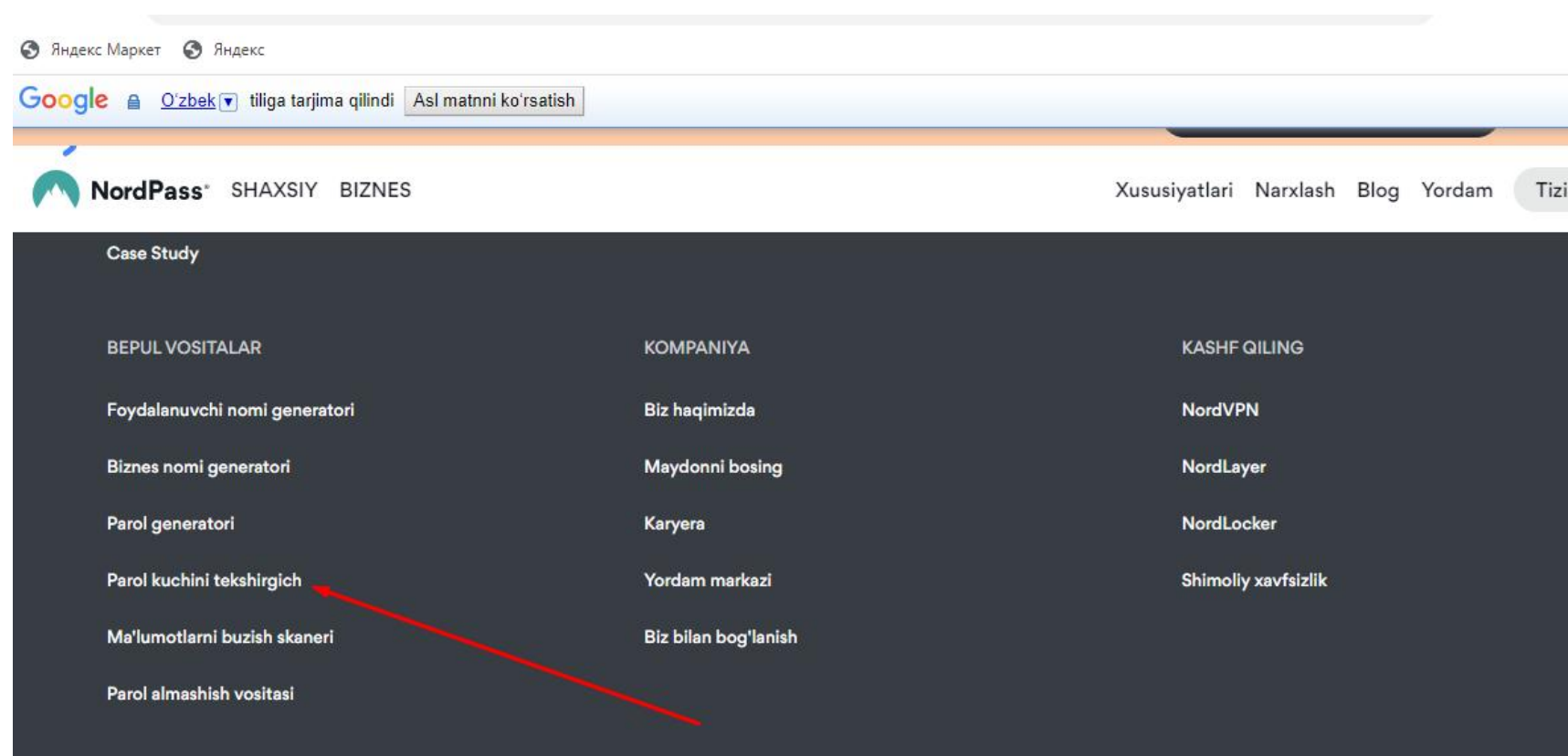
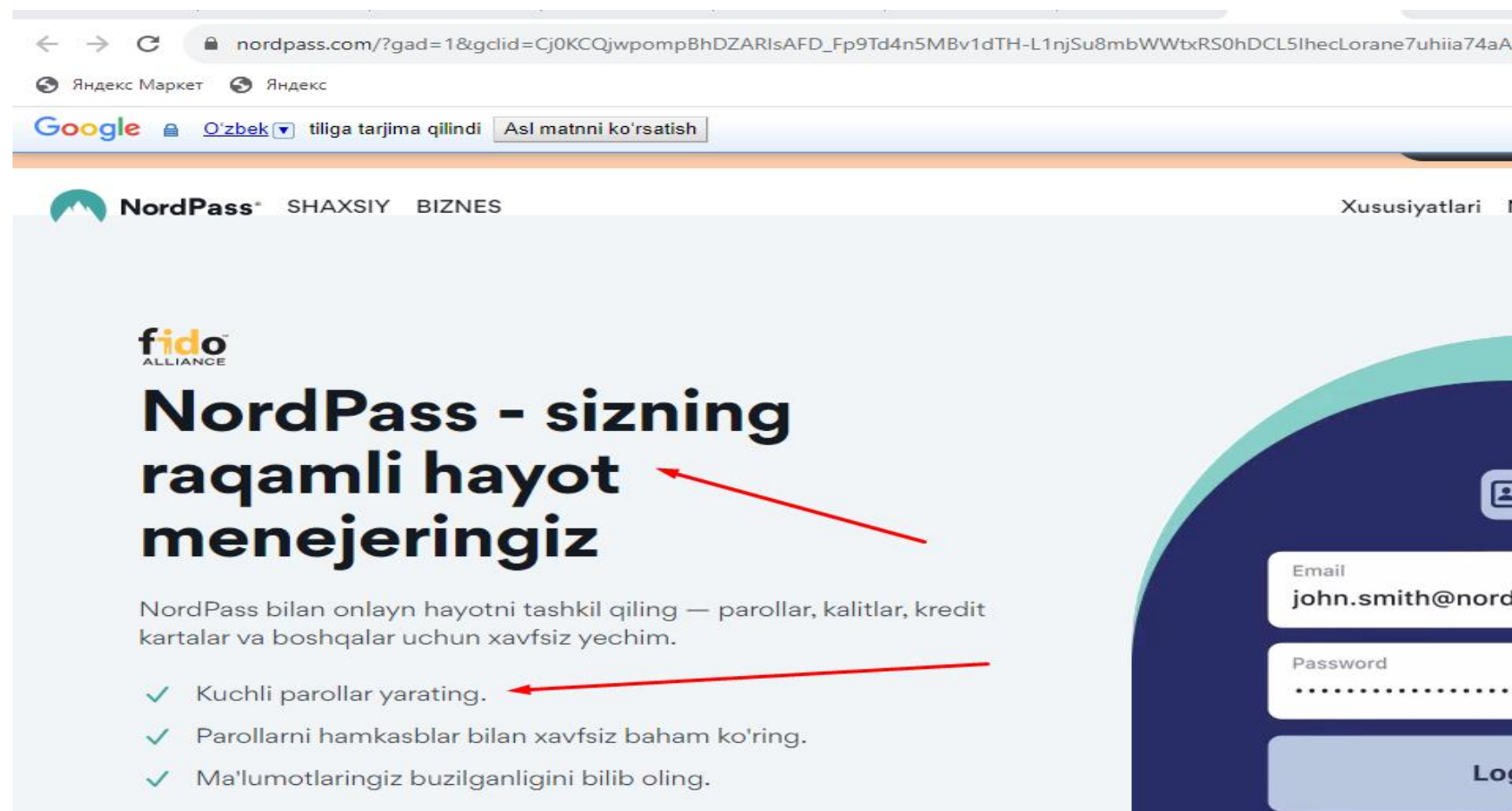
Main heading: NordPass — your digital life manager

Subheading: Organize online life with NordPass — a secure solution for passwords, passkeys, credit cards, and more.

- ✓ Generate strong passwords.
- ✓ Securely share passwords with co-workers.
- ✓ Find out if your data has been breached.

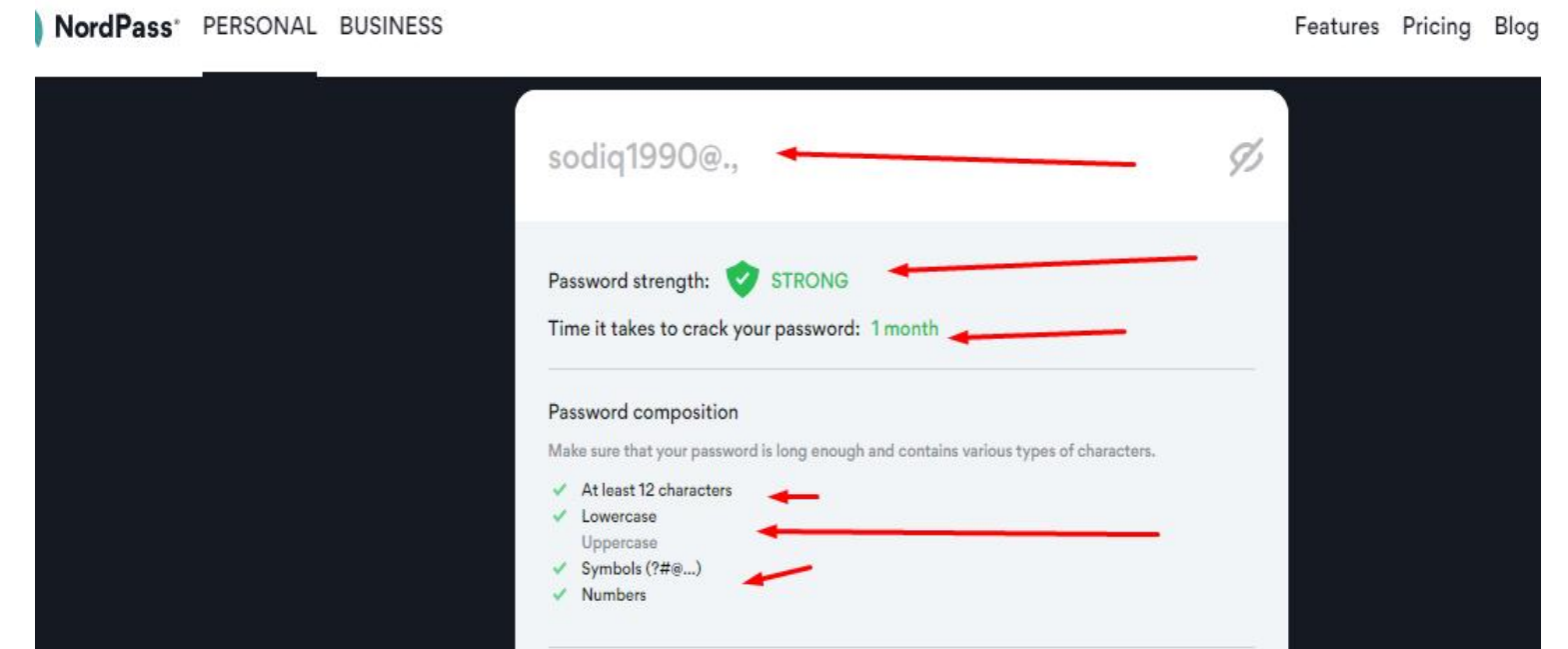
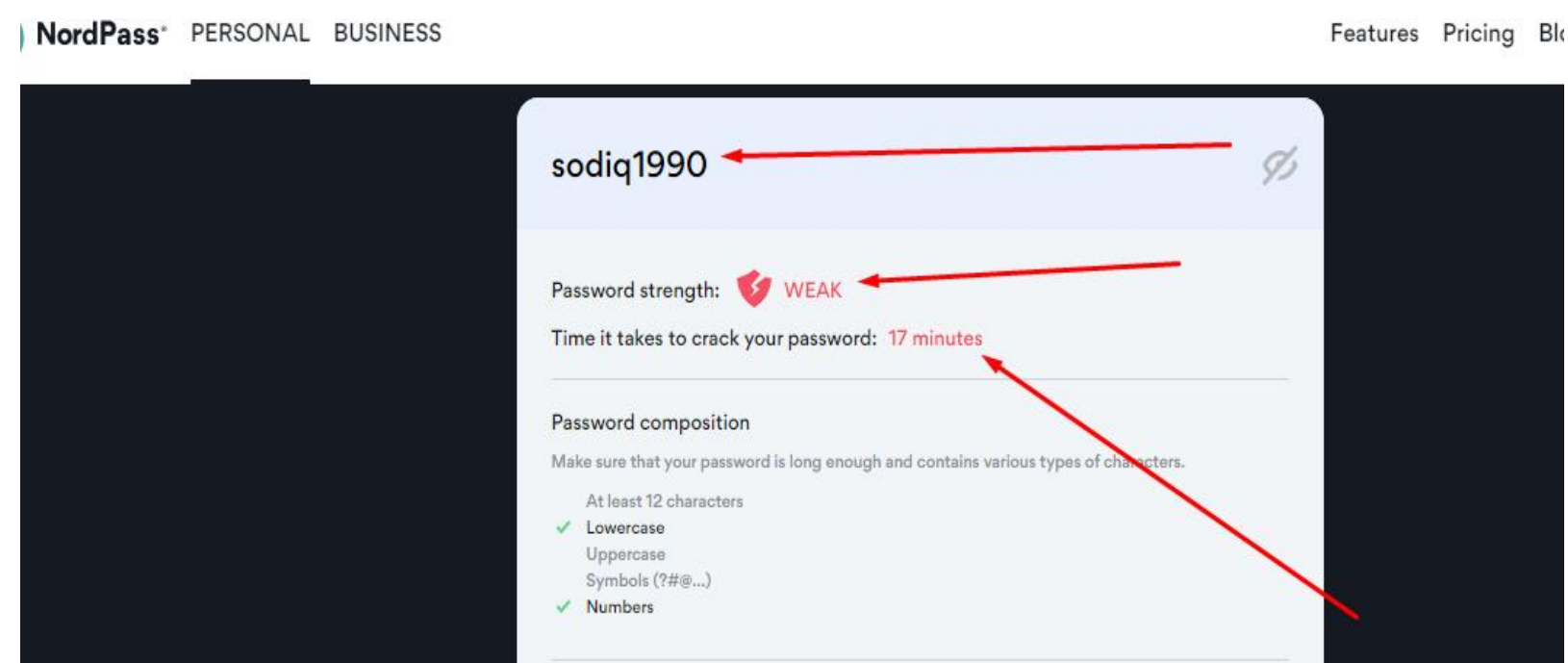
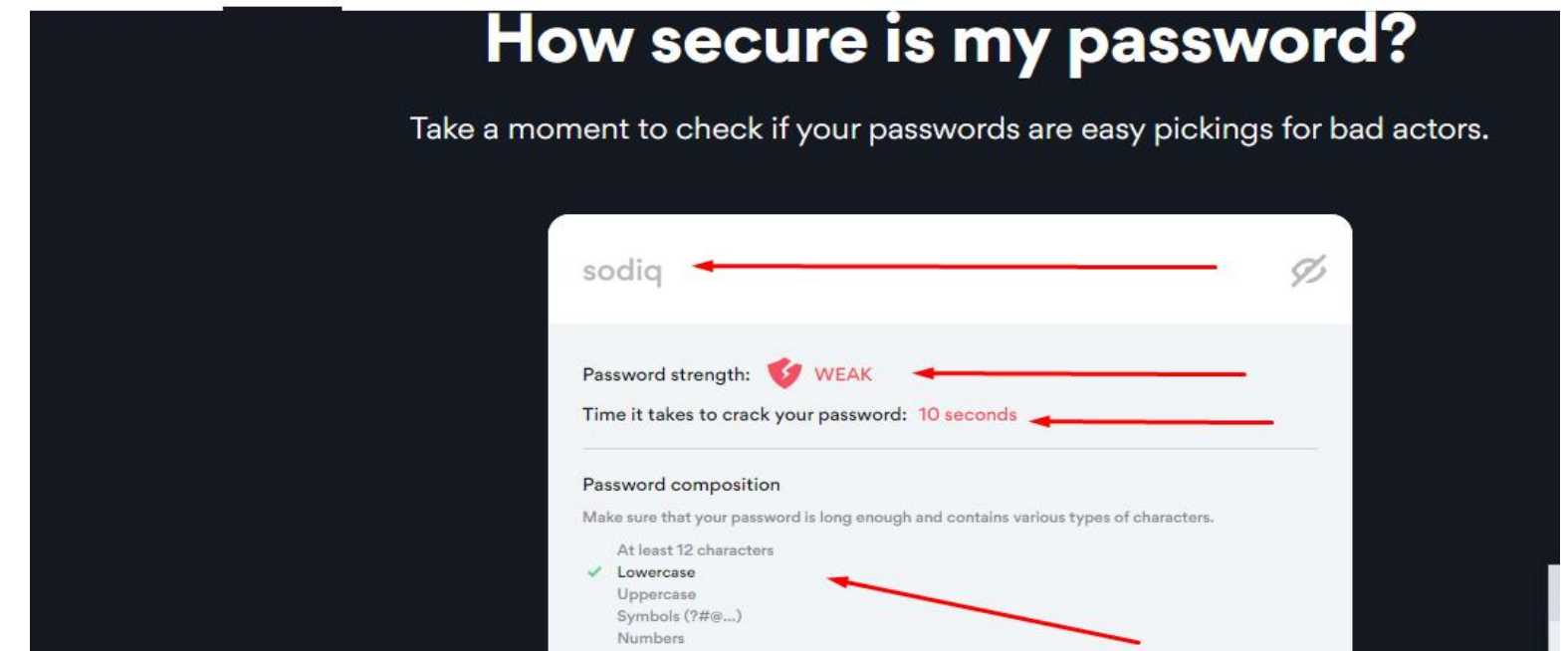
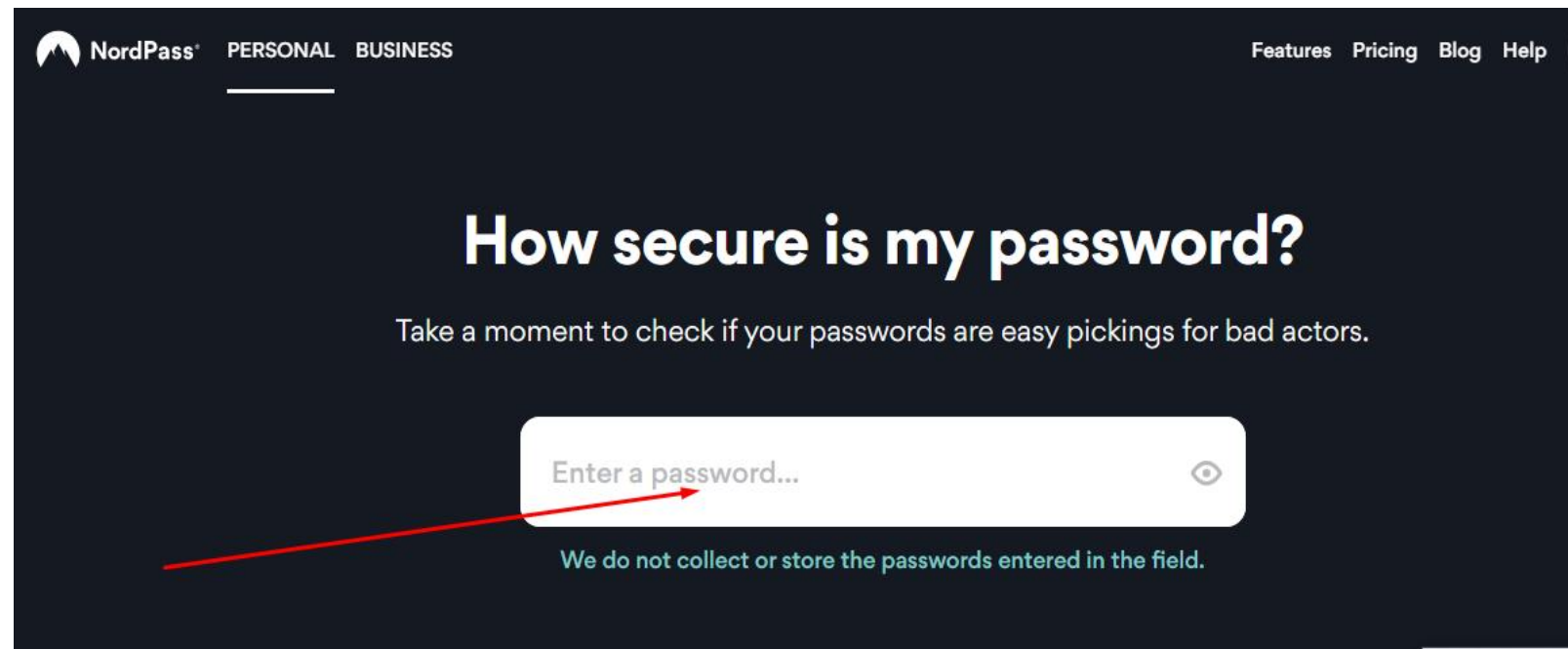
Buttons: Business Personal

Login form: Email Password Log in

Mening parolim qanchalik xavfsiz?

Parollaringiz yomon aktyorlar uchun oson tanlash yoki yo'qligini tekshirish uchun **bir oz vaqt ajrating.**

Ro'yxatdan joy olgan **eng ishonchsiz parollar** raqamlardan tuzilgan parollar hisoblanadi. Quyida bu boradagi statistika keltirilgan.

1

- 12345 paroli (2 591 854 marta parol buzilgan).

2

- 123456 paroli (37 615 252 marta parol buzilgan).

3

- 123456789 paroli (16 694 411 marta parol buzilgan).

Maxfiy ma'lumotlaringizni shifrlang

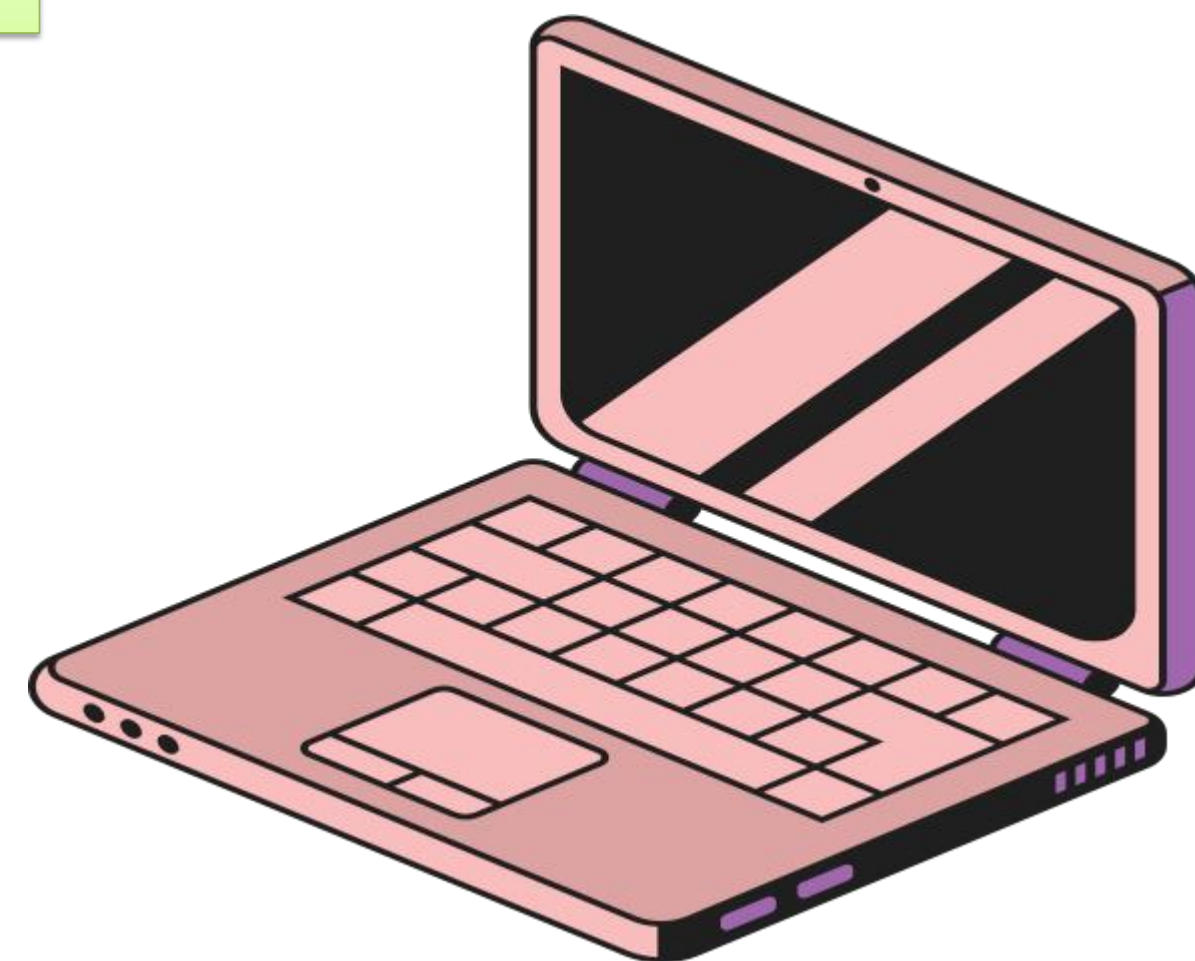
[HOME](#)[SERVICE](#)[ABOUT US](#)[CONTACT US](#)

Qurilmalaringizdagi maxfiy ma'lumotlarni himoyalashning eng yaxshi yo'li ularni **shifrlashdir**. Shifrlash yordamida qurilmadagi barcha ma'lumotlarni butunlay o'qib bo'lmaydigan qilish mumkin. Shifrlangan ma'lumotlarni faqat parolga yoki shifrni ochish kalitiga ega bo'lgan shaxs o'qishi mumkin.

Antivirusdan foydalaning va operatsion tizimni yangilab turing.

[HOME](#)[SERVICE](#)[ABOUT US](#)[CONTACT US](#)

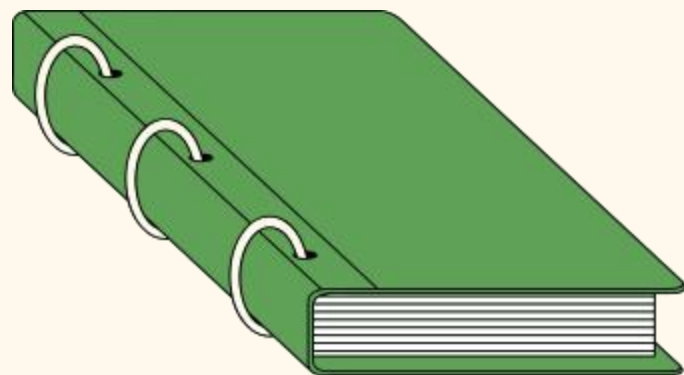
Yaxshi antivirus dasturi qurilmalaringizni ma'lumotlaringizni o'g'irlashi, zararlashi yoki yo'q qilishi mumkin bo'lgan zararli dasturlardan himoya qiladi. **Litsenziyalangan antivirus dasturidan foydalaning.**

Shuningdek, antivirus dasturi va operatsion tizimni doimiy ravishda **yangilab turing.**

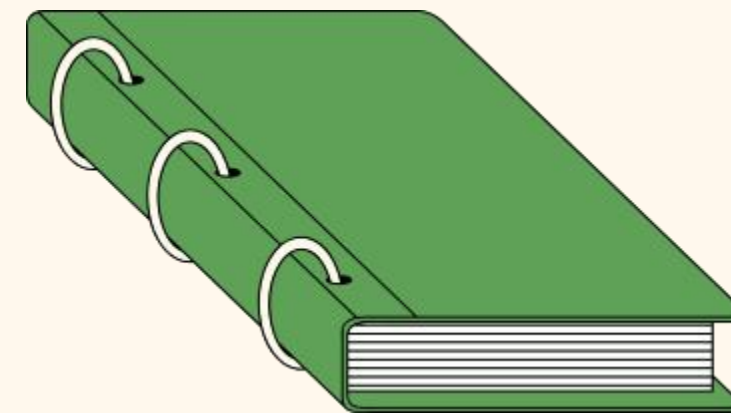
Eng yaxshisi, dasturni avtomatik ravishda yangilanadigan qilib sozlang.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. S.K. Ganiyev, M.M. Karimov, K.A. Tashev; Axborot xavfsizligi: Darslik O‘z R Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, TATU. - Qayta nashr. - T. Fan va Texnologiya, 2017. - 372 b.
2. S.K.Ganiev, A.A.Ganiev, Z.T.Xudoyqulov. Kiberxavfsizlik asoslari: O‘quv qo‘llanma, – T. “Nihol print” OK, 2021. – 224 b.

3. Ganiyev C.K., Karimov M.M., Tashev K.A. Axborot xavfsizligi. O‘quv qo‘llanma. T.: TATU, 2007.
4. S.K.Ganiyev, M.M.Karimov, K.A.Tashev; Axborot xavfsizligi darslik T.Aloqachi 2008. 383-b
5. <https://t.me/secpol2>,
https://t.me/cyber_102
https://t.me/infosec_blog

Forwarded from Sirojbek Jo'rayev

 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-apreldagi PQ-153-son qaroriga muvofiq, har yili noyabr oyi mamlakatimizda "Kibermadaniyatni yuksaltirish oyligi" sifatida e'lon qilingan. Axborot texnologiyalari kafedrasida o'qituvchisi Jo'rayev S. 8A-K-2025 guruhi talabalariga "Kibermadaniyatni yuksaltirish oyligi" ma'naviyat targ'iboti doirasida tushuntirish ishlari olib borildi.

14:35 ✓✓

**Thank you
for your
attention**